

च शतं चेतुपक्रय्य 'अर्बुदं' चतुर्विधं इति यजु० १७, २।
 ४ पर्वतभेदे ५ अक्षरभेदे च पु० । 'महान्' चिद्वर्बुदं
 निष्कमी पदा' ऋ० १, ५, १, ४, ईकाद्रवेये सर्पभेदे पु० पञ्च-
 मेऽहनीत्युपक्रम्य "अर्बुदः काद्रवेयो राजेत्याह तस्य
 सर्पाविशः" इति शत० ब्रा० । अम्बूनि ददाति दा-क वेदे
 मख रः । ७ मेवे "न्यर्बुदं वाष्टधानो अयुः ऋ० २, ११,
 २०, "अम्बूनि ददातीत्यर्बुदो मेवः" भा० अर्बुदाकारत्वात्
 गर्भस्य दमांसपिण्डभेदे "यदि पिण्डः पुमान्, स्त्री
 चेत्पेशो, नपुंसकोर्बुदमिति" सुश्रु० द्वितीयसासिकगर्भमात्रे
 न० "प्रथमे सासि संक्षोदभूतो घातविमूर्च्छितः । सास्यर्बुदं
 द्वितीये तु तृतीयेऽङ्गेन्द्रियैर्युतः" या० स्मृ० "द्वितीये तु
 सासि अर्बुदमोषत्कठिनं मांसपिण्डमयं भवति" मिता० ।
 अर्बुदि पु० अर्बुदमिवाचरति अर्बुद+किप् इन् । सर्वव्यापके
 ईशाने । "अर्बुदिनाम योदेवईशानश्च न्यर्बुदिः । याम्या-
 मन्तरिक्षमाहृतमियं च पृथिवी मही" अथ० ११, ८, ४ ।
 अर्भ पु० ऋ-भ १ बालके । २ अत्ये च । "नामादीपते न स हो-
 विभाती । ऋ० १, १२, ४, ई, "अर्भात् अत्यात्" भा० ।
 "इन्द्रमर्भे हवामहे" ऋ० १, ७, ५ । अर्भे स्वत्येऽपि धने
 निमित्तभूते" भा० । "यूयं सहेन एनसोयूयमर्भात्"
 ऋ० ८, ४७, ८, "अर्भात् अत्यात् एनसः" भा० ।
 अर्भक पु० अर्भेय स्वार्थे कन् । १ बालके, "महद्भ्यो नमो
 अर्भकेभ्यो नमोयुवभ्यः" ऋ० १, २७, १३ । "वृद्धमप्युचितनिद्र
 मर्भकम्" साधः "अर्भकोन कुमारकोऽधितिष्ठन्नवं
 रधम्" ऋ० ८, ६६, १५ । २ मूर्खे च ३ वशे, ४ अत्ये,
 "नमो नमोमहद्भ्योऽर्भकेभ्यो नमोवः" यजु० १६, २६ ।
 त्रि० "अर्भकौकस्तात्तद्वपदेयाश्च" शा० स्मृ० । अर्भकमल्पम्
 भा० "यथा सर्वगतमपि सद्व्योम सूचीपाशाद्यपेक्षयाऽर्भ-
 कौकः एवं ब्रह्मणोऽपि अर्भकौकस्तम्" भा० ५ सङ्घे च त्रि०
 अर्भग त्रि० अर्भमत्वं गायति गै शब्दे च । बालके । "यावर्भ-
 गाय विमदाय" ऋ० १, ११, ६, १ ।
 अर्भ न० ऋ-सन् । चिरन्तनधामनगरादौ "अर्भे चावर्णे द्वय्
 त्रय्च" पा० शुभ्रास्मिं कुक्कुटास्मिं अवर्णे किम् वृहदस्मिं द्वय्
 त्रय्च किम् कज्जलास्मिं अमहन्नवमित्येव । महानवा-
 स्मिं । नेत्ररोगभेदे पु० न० । स च पञ्चविधः प्रस्तार्थ्य-
 शुक्लास्मिं रक्तास्मिं मांसास्मिं स्नायुस्मिं भेदात् । तल्लक्षणं नान्ता-
 स्मिं शब्दे वक्ष्यते सुश्रुते तु नान्ततया पठितम् । अर्थ्यते
 गम्यते कर्मणि मन् । २ गन्तव्यदेशे । कुत्सिते कन् । अर्भकः
 अरणीये कुत्सितस्थाने ४ शृङ्गानादौ "वैलस्थानके अर्भके

महारण्यस्थे अर्भके" ऋ० १, १२३, २ । "अर्भके
 शृङ्गानादौ" भा० ।

अर्भग पु० ऋ-बा० मन् । वैद्यकोक्ते द्रोणपरिभाषे ।

अर्भन् न० ऋ-मनिन् । नेत्ररोगभेदे "प्रस्तारिशुक्लवतजाधि
 मांसस्नायुर्मसंज्ञाः खलु पञ्च रोगाः । सुप्रः शुक्तिका चाज्जुन
 पिच्छौ च जालं सिराणां पिङ्गकाश्च याः सुप्रः । रोगा बला
 सपथितेन सार्द्धमेकादशाङ्गोः खलु शुक्लभागे । प्रस्तारि
 पथितमिहार्भं शुक्लभागे विस्तीर्णं तनुर्धिरप्रभं
 समीलम् । शुक्लाख्यं ऋदु कथयन्ति शुक्लभागे सन्नेतं
 समसिह वर्द्धते चिरेण । यन्मांसं प्रचयसुपैति शुक्लभागे
 पद्माभं तदुपदिशन्ति लोहितास्मिं । विस्तीर्णं ऋदु वृहत्
 यक्षत्प्रकारं श्यावं वा तदधिकमांसजार्भं विद्यात् ।
 शुक्ले यत् पिथितसुपैति वृद्धमेति, इति सुश्रु० ।
 अर्भ यज्जालवद्वापि तदप्युन्माज्ज्वलितम् । अर्भ
 चाल्पान्दधिनिभन्नीलं रक्तमथापि वा । छेद्यमेव तदस्मि-
 स्वात् कृष्णमण्डलमञ्च यत्" । अर्भं वन्द्येण्डलायेण वडि-
 शेनावलम्बिना । अर्भ्याणि पिङ्गकां हन्यात्स्विराजालानि
 तेन वै" इति च सुश्रु० ।

अर्थ्य त्रि० ऋ-यत् । १ स्वामिनि २ वैश्ये पुं स्त्री । स्त्रियां टाप् ।

अर्थ्या वैश्यजातिस्त्रियां स्वामिन्याश्च । पत्न्यान्तु डीप् ।
 अर्थ्या । वैश्यपत्न्याम् तत्र आनुक् डीप् चाय्याणीत्यपि
 "अर्थ्यः स्वामिवैश्ययोः" पा० "अर्थ्यत्वतियाभ्यां वा" वार्त्ति० ।
 अर्थ्याणी अर्थ्या स्वामिनी वैश्या वा पुं वीगे तु डीप् चि०
 कौ० । ३ अष्टे त्रि० । "प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्थ्यः
 ऋ० ७, १००, ५, "सुभद्रसर्थ्यभोजनं विभर्षि" ८, १, २४,
 अर्थ्यते पूज्यते वा० यत् । ४ पूजनीये । "कृष्णादु-
 दस्थादर्थ्य" ऋ० १, १२३, १ । "अर्थ्या अरणीया
 पूजनीया" भा० ।

अर्थ्यमन् पु० अर्थ्यं अर्थं निमीते मा-कनिन् । १ सूत्र्ये,
 तद्देवताके २ उत्तरफल्गुनीनक्षत्रे, ३ अर्कशब्दे, ४ पितृणां
 राजनि "पितृणामर्थ्यमा चास्मि" गीता । द्वादशा-
 दित्यमध्ये ५ आदित्यभेदे च । "घातार्थ्यमा च मिलश्च
 वरुणोऽशुभगस्तया । इन्द्रोविवस्वान् पूषा च पर्जन्यो-
 दशमः स्मृतः । ततस्त्वष्टा ततो विष्णुरजघन्योज
 घन्यजः इति विष्णु० पु० एत एव कश्यपाददित्यां
 जाताः । भारते तु "अदित्यां द्वादशदित्याः सम्भूता
 भुवनेश्वराः । ये राजन्नामतस्तांस्ते कीर्त्तयिष्यामि
 भारत । घाता मिलोऽर्थ्यमा शक्रः वरुणस्त्वशुरेव च ।